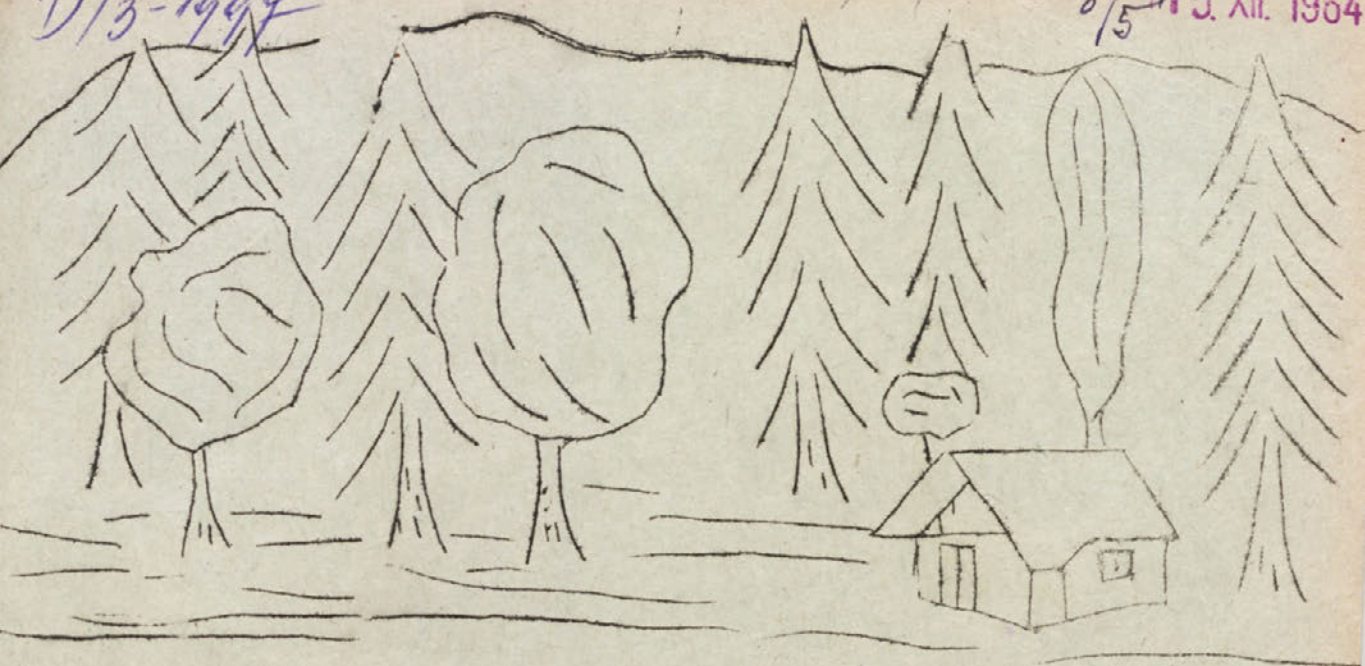

D/3-1998

3/5 15. XII. 1964

DOLENSKI

GOZDAR

GLASILO KOLEKTIVA GOZDNEGA GOSPODARSTVA
NOVO MESTO

NOVO MESTO, NOVEMBRA 1964

ŠT. 3

LETNIK I

IZDAJATELJ: DELAVSKI SVET GOZDNEGA GOSPODARSTVA NOVO MESTO

UREJA UREDNIŠKI ODBOR: urednik ing. Jože Petrič in člani
ing. Danica Belopavlovič, Franc Markovič, ing. Konrad Menic
in Rade Jože

D O L E N J S K I G O Z D A R
GLASILO KOLEKTIVA GOZDNEGA GOSPODARSTVA
N O V O M E S T O

Novo mesto, novembra 1961

Št. 3

Letnik I.

IZDAJATELJ: DELAVSKI SVET GOZDNEGA GOSPODARSTVA
NOVO MESTO

UREJA UREDNIŠKI ODBOR: urednik ing. Jože Petrič
in člani ing. Danica Belopavlovič, Franc Markovič,
ing. Konrad Mehle in Rade Jože

V S E B I N A

Stran

1. Nekaj važnejših sklepov organov upravljanja	1
2. Tekmovanje gozdnih delavcev - sekačev	5
3. Razvoj drevesničarstva pri GG Novo mesto	8
4. Čim manj disciplinskih nerednosti	10
5. Analiza nezgod pri delu in obolenj v letu 1963	12
6. Sprejet je bil sklep o prehodu na 42-urni delovni tednik	29
7. Čestitka	30
8. Miniranje in prednosti električnega načina vžiganja	31
9. Spomini s študentske prakse	35
10. Nekaj spominov iz borb 12. brigade	38
11. Humor	42

NEKAJ VAŽNEJŠIH SKLEPOV ORGANOV UPRAVLJANJA

Delavski svet je na zadnji seji v mesecu oktobru razpravljajal in odločal o naslednjem:

1. Sprejel je Pravilnik o delitvi čistega dohodka podjetja. Osnutek pravilnika je bil v razpravi več kot mesec dni in je bil predmet razprav na sejah obratnih delavskih svetov in sestankih delovnih enot. Pripombe, ki so jih posredovali obratni delavski sveti, je delavski svet upošteval.
2. Razpravljajal je o odnosih zasebnih gozdnih posestnikov do gozdnega gospodarstva in sprejel sklep, da se pri gozdnih obratih formirajo sveti kooperantov v katere volijo gozdni posestniki - kooperanti svoje predstavnike.
3. Razpravljajal je o periodičnem obračunu gospodarjenja v devetmesečnem poslovnem obdobju. Delavski svet je ugotovil, da je podjetje doseglo po plačani realizaciji naslednji finančni rezultat:

Celotni dohodek	1 milijarda 680 milijonov
Materialni stroški, članarina, amortizacija, obresti, premije, prometni davek, izobraževanje, investicijsko vzdrževanje	1 milijarda 73 milijonov
Dohodek (celotni dohodek manj stroški)	607 milijonov
Osební dohodki	553 "
Ostanek čistega dohodka	54 "

Od tega dohodka je bilo izplačano	
na račun podražitve	8 milijonov
Ostane za razdelitev	46 "

Po pravilniku o delitvi čistega dohodka se deli 50 % na plače, 50 % pa ostane nerazdeljeno.

Uspeh posameznih delovnih enot in razdelitev sredstev na osebne dohodke 50 % od 46,000.000:

delovna enota	prihranki	povpreč.oseb.doh. za en mes.vsi del.	višek, ki se razdeli	%
GO Novo mesto	11,317.435	7,573.087	3,215.995	42,4
GO Straža	10,547.492	6,668.891	2,997.504	44,9
GO Poljane	9,884.756	5,438.213	2,810.231	51,6
GO Črmošnjice	7,387.706	5,054.846	2,100.041	41,5
GO Črnomelj	8,661.038	6,468.811	2,462.418	38,0
GO Metlika	1,125.312	952.951	319.844	33,5
GO Trebnje	7,321.822	3,622.301	2,081.269	57,4
Sklad. Straža	2,156.990	1,648.651	613.233	37,1
Sklad. Črnomelj	1,726.249	1,525.373	490.506	32,1
Gradb. obrat	6,797.886	5,400.434	1,932.773	33,9
Obrat za gozd. načrtovanje	1,716.311	1,317.786	487.805	37,0
Uprava		3,426.011	1,686.538	49,2

Iz razpredelnice je razviden uspeh posameznih delovnih enot in prizadevanja posameznih obratov oziroma obračunskih enot za dobro gospodarjenje in za odpravo vseh pomanjkljivosti, ki predstavljajo oviro za doseg še boljših uspehov. O tem je

bilo govora tudi v diskusiji. Med drugim je delavski svet ugotovil, da se stanje lahko še izboljša, če se poveča delovna disciplina in popravi odnos do sredstev (motorke, vozila) ki so posameznikom zaupana ter da se izkoristi vsako delovno orodje do tiste mere, ki je predpisana.

4. Delavski svet je sprejel tudi pravilnik o normah.

Pravilnik je v glavnem uzakonil izkustva, ki smo jih dosegli v praksi na posameznih delovnih mestih in določa normative, ki jih lahko posamezniki dosežejo v določenem času.

5. Nadalje je delavski svet sprejel sklep, da se nabavi sledeča osnovna sredstva: žični žerjav, kamion TAM 4500, combi-bus za prevoz delavcev (GO Poljane), električni stroj za knjiženje in druga manjša osnovna sredstva. Sprejel je tudi sklep o razhodovanju nekaterih izrabljenih osnovnih sredstev.

6. Pod točko razno je delavski svet sprejel naslednje sklepe:

- da se na obratu za gozdarsko načrtovanje odpre novo delovno mesto administratorja,
- odobril je znesek 4.000.000 din za popravilo gozdnih poti na tistih področjih, kjer imajo gozdove gozdni posestniki - kooperanti,
- da se zaprosi za obratovalno dovoljenje za žage venecianke, ki jih ima v najemu GG,
- da se organizira v zimskem času seminar za člane delavskega sveta,
- da pristopa GG v članstvo poslovnega združenja gozdnogospodarskih organizacij Slovenije,

- da se dopolni pravilnik o HTV sredstvih,
- da se naroči pri skladu za zidanje stanovanjskih hiš v Metliki eno dvosobno stanovanje za naše delavce,
- odobril je nakup oziroma arondacijo nekaterih zemljišč.

Upravni odbor je določil višino štipendij za posamezne vrste šol in jih dodelil prosilcem.

Gozdno gospodarstvo štipendira:

na gozdarski fakulteti	9 slušateljev
na srednji gozdarski šoli	5 dijakov
na srednji ekonomski šoli	7 "
na ekonomski fakulteti	2 slušatelja
na pravni fakulteti	1 "

Za izredni študij na višji ekonomsko komercialni šoli v Mariboru je upravni odbor odobril 6 štipendij, oziroma šolnin tistim delavcem, ki so zaposleni pri gozdnem gospodarstvu.

Za izredni študij na dopisni gozdarski srednji šoli so bile odobrene štipendije, oziroma šolnine 7 tovarišem.

Za večerno srednjo ekonomsko šolo so odobrene štipendije oziroma šolnine 8 delavcem, oziroma delavkam GG.

Za šolo za gozdarske delovodje je prijavljenih 5 tovarišev, katerim bo podjetje poravnalo stroške šolnine.

Upravni odbor je reševal tudi prošnje, ki so jih vložili posamezniki in družbene organizacije.

TEKMOVANJE GOZDNIH DELAVCEV - SEKAČEV

Na prvem jugoslovanskem tekmovanju gozdnih delavcev - sekačev na Bledu leta 1963 je bil sprejet sklep, da postanejo tovrstna tekmovanja vsakoletna prireditel v republiški in zvezni konkurenci. Tako je bilo 5. in 6. septembra v Ljubnem (Zg. Savinjska dolina) prvo republiško, 3. in 4. oktobra pa drugo zvezno tekmovanje gozdnih delavcev - sekačev Jugoslavije na Bledu.

Takšna tekmovanja so predvsem manifestacija težnje, da se omogoči gozdnim delavcem strokovno izpopolnjevanje, vzbudi zanimanje za mehanizacijo (motorne žage) in drugih sodobnih tehničnih pripomočkov. Na ta način se s tekmovanji pokaže delovna sposobnost, hkrati pa navezujejo stiki med gozdnimi delavci. Sekači iz vseh krajev naše dežele (spoznavanje različnih sekaških orodij in motornih žag ter izmenjava delovnih izkušenj).

V prejšnji številki smo poročali, da je bilo v mesecu avgustu izbirno tekmovanje sekačev našega podjetja. Na tem tekmovanju so bili izbrani tekmovalci, ki so zasedli prva tri mesta da so potem zastopali naše podjetje kot ekipa na prvem republiškem tekmovanju v Ljubnem ob Savinji. Upravni odbor podjetja je odobril, da gredo na to tekmovanje naslednji tovariši:

Bobnar Alojz,	GO Poljane
Bukovec Ivan,	GO Straža
Pekolj Alojz,	"
Štrumbelj Ivan,	" kot rezerva.

Vedja ekipe je bil Lukšič Jože, gozdarski tehnik iz GO Poljane.

Pokrovitelj tega tekmovanja je bilo GG Nazarje, ki je s svojo dobro organizacijo preskrbelo, da je bilo tako obsežno tekmovanje na zadovoljivi višini.

Tega tekmovanja se je udeležilo 63 tekmovalcev iz 14 gozdnih gospodarstev in podjetij iz vse Slovenije. Med njimi so bili predstavniki GG Bled, Postojna, Tolmin, Nazarje, Slovenjgradec, Novo mesto, KGP Kočevje in KGP Brežice.

Tekmovanje se je začelo v soboto 5. septembra. Naša ekipa je izvršila v svojem sestavu spremembo, tako da je Štrumbelj zamenjal Pekolja. Ta zamenjava se je pokazala za pravilno, kajti na tekmovanju je Štrumbelj Ivan zasedel v plasmanu posameznikov 14. mesto s 477 točkami, Bobnar Alojz 31. mesto s 405 točkami in Bukovec Ivan 44. mesto z 270 točkami. Kot ekipa so naši tekmovalci zasedli 7. mesto pred Ljubljano, Celjem, Mariborom in Brežicami. Naši tekmovalci so se zagrizeno borili v vseh disciplinah. V nekaterih disciplinah so bili celo med najboljšimi, za kar so dobili zaslužena priznanja. Tako je bil Bobnar v disciplini ciljanja s sekiro eden od najboljših, saj je od 50 možnih dobil kar 45 točk. V disciplini makljanja bukovih celuloz je bil prvi in je dobil za nagrado kompletno kolo z dinamo. Štrumbelj kot tretjeplasirani v disciplini makljanja bukovih celuloz je dobil električni brivski aparat "Remington". Razen tega je Štrumbelj kot 14. v plasmanu posameznikov dobil 10.000 din in pravico do udeležbe na II. zveznem tekmovanju gozdnih delavcev - sekačev Jugoslavije kot rezerva. Za dosežen uspeh je naše podjetje ponosno na njih in jim čestita.

3. in 4. oktobra je bilo na Bledu II. zvezno tekmovanje gozdnih delavcev - sekačev Jugoslavije pod pokroviteljstvom Narodne tehnike Jugoslavije. Udeležilo se ga je 60 tekmovalcev iz vseh republik, 4 rezerve iz Slovenije in 7 Bavarcev (Nemčija) izven konkurence.

1.	Socialistična republika Bosna in Hercegovina	16	tekmoval
2.	" " Črna gora	4	"
3.	" " Hrvatska	12	"
4.	" " Slovenija	12	"
5.	" " Makedonija	4	"
6.	" " Srbija	12	"
7.	Rezerva Slovenije izven konkurence	4	"
8.	Nemčija " "	<u>7</u>	"

71 tekmoval

Najbolj pripravljena je na tekmovanje prišla ekipa Hrvatske ki je v ostri konkurenci zasedla kot ekipa prvo mesto, v plamanu posameznikov pa je njihov tekmovalec zasedel prvo mesto. Drugo in tretje mesto so zasedli tekmovalci Slovenije. V rezervi Slovenije je izven konkurence tekmoval Štrumbelj Ivan ki je dosegel 330 točk.

Na koncu bi povedal še to, da bo II. republiško tekmovanje gozdnih delavcev - sekačev v Postojni. Ker se naš plasman nahaja nekje na sredini lestvice uspehov, bo treba veliko priprav da se na naslednjem tekmovanju uvrstijo naši tekmovalci v vrh tabele najboljših gozdnih delavcev - sekačev.

ing. Kalinović Radomir

RAZVOJ DREVESNIČARSTVA PRI GG NOVO MESTO

Po osvoboditvi se je s formiranjem uprave Dolenjskega bazena, kot predhodnika Gozdnega gospodarstva Novo mesto, pričelo organizirano gospodarjenje z gozdovi družbene lastnine.

Prvi posegi v gozd so bili namenjeni varstvu (odstranitvi ranjenega drevja v glavnem iglavcev, ki so predstavljali največjo nevarnost za razširitev raznih škodljivcev) in preskrbi prebivalstva s kurivom in gradbenim lesom za obnovo domov in raznih objektov.

Novoosnovanemu Gozdnemu gospodarstvu Novo mesto, ki je svojo obliko pogosto menjavalo z ozirom na teritorialno razdelitev in vrsto dejavnosti, so bila finančna sredstva za obnovo in nego zelo pičlo odmerjena. Pokazala se je potreba po spopolnitvi tako starejših kot mlajših praznin in obnovi novo nastalih posek. Ker ni bilo nikjer mogoče nabaviti odgovarjajočega saditvenega materiala, smo si v začetku pomagali s sadikami iz naravnega podmladka (smreka, jelka 3 - 5 letna). Veliko se je podsejalo jelovega semena v močno razredčenih bukovih sestojih in grmiščih. Obnova s podsetvijo jelke je sicer najcenejši način, vendar je vzdrževanje teh površin dolgotrajno in drago. Uspehi tega načina so sicer vidni, velik del sicer uspele setve pa je bil v poznejših letih uničen po naravnih škodljivcih.

Da bi krili vsaj najnujnejše potrebe po sadikah smo pričeli z osnovanjem manjših drevesnic do 10 arov. Izkoristili smo razna stara razširjena kopišča in travniške enklave v gozdu s primerno strukturo tal. Seme, v glavnem smreke, zelenega

bora, duglazije smo oskrbeli sami in sicer iz dreves, ki so se nam zdela po lastni presoji najprimernejša za semenjake. Navedene površine smo provizorično ogradili in postavili majhne barake za orodja in druge potrebščine. Ta dela smo opravili v glavnem s pomočjo terenskega osebja sami s prostovoljnimi delom. Ta način osnivanja malih drevesnic po revirji je pokazal zadovoljive uspehe. Izognili smo se daljših transportov sadik, uspeh pogozdovanja je bil uspešen, stroški proizvodnje pa minimalni. Proizvodnja sadik na 1 aru z 2-letnim šolanjem z minimalnimi razmaki je znašala 6.000 kom. Te drevesnice so bile začasnega značaja. S takim načinom proizvodnje smo skušali vzbuditi pri terenskem osebju zanimanje za vzgojo sadik, kar nam je pri večini zaposlenih uspelo.

V naslednjih letih se je stanje drevesnic znatno spremenilo. Potrebe po sadilnem materialu so narastle, pričelo se je s pogozdovanjem v večjem obsegu, tako klasičnega, kot osnivanja intenzivnih nasadov. Podjetje se je odločilo izločiti drevesnice stalnega značaja, jih urediti, razširiti in v njih delo po možnosti delno mehanizirati in usposobiti za vzgojo kvalitetnega materiala za kritje planskih potreb. Do priključitve gozdov zasebnega sektorja v oktobru 1963, je KGPK imel na svojem območju 14 drevesnic z obdelovalno površino 12 ha. S priključitvijo gozdov zasebnega sektorja se je število drevesnic povečalo za 8 (vštevši novoosnovano v Šentjerneju) in površino 15,80 ha. Skupaj je sedaj 22 drevesnic s površino 27,80 ha.

Do leta 1966 nameravamo opustiti male odročne drevesnice in število skrčiti na 14 z obdelovalno površino 27 ha. Na tej

površini bomo leta 1966 in dalje vzgojili letno 1,300.000 - 1,500.000 kom kvalitetnih šolanih sadik za kritje lastnih potreb. Od tega smreke 80 %, ostalih iglavcev pa 20 % - (zeleni bor, macesen, zelena duglazija). Če vzamemo razmerje intenzivnih nasadov proti klasičnemu pogozdovanju 50 % proti 50 % z 2.500 in 4.500 kom sadik po ha, povprečje na ha 3.000 kom, bomo lahko pogozdili letno 450 - 500 ha površine, v kolikor bodo seveda na razpolago finančna sredstva.

Z ozirom na možnosti oskrbe lastnega semena iz semenskih sestojev in velikih potreb po obnovi in premeni gozdov posebno zasebnega sektorja smo se odločili za lastno proizvodnjo.

Smatramo, da kulture osnovane z lastnimi sadikami morajo popolnoma uspeti, z ozirom na aklimatizacijo sadik že tekom proizvodnje.

Danijel Adamič

xXx

ČIM MANJ DISCIPLINSKIH NEREDNOSTI

"Združevanje delavcev v delovno organizacijo mora temeljiti na vzajemnem sodelovanju in spoštovanju osebnosti, pravic in dolžnosti posameznika kot osnovnega nosilca napredka", je napisano v statutu Gozdnega gospodarstva Novo mesto. Torej

vsak član kolektiva gozdnega gospodarstva sprejema nase obveznosti, oziroma dolžnosti, istočasno pa uživa pravice, ki mu pripadajo. Vzajemno sodelovanje se mora odražati v tem, da si vedno medsebojno pomagamo pri reševanju nalog, ki so pred nas postavljene. Zavedati se moramo, da smo velika družina, katere vsak član mora po svojih močeh kar največ pomagati, da bo ta velika družina uživala čimveč sadov svojega dela.

Poznamo primere, da posamezni člani naše skupnosti le ne upoštevajo določil Statuta in osnovnih norm svojega dostojanstva. Taki ljudje za majhne vsote prodajajo svojo osebnost in ponos tistim, ki jim je enotnost tuja. S takimi ljudmi ima opravka neposredno odgovorni starešina in disciplinska komisija.

Moram reči, da je med nami na srečo zelo malo takih, ki se skregajo s pametjo in ki jim je poseganje v tuj žep navada. Nekateri se ne obvladajo pri točilni mizi ali pa celo po več dni neopravičeno ostanejo doma. Tudi taki primeri so. Disciplinska komisija je v času obstoja Gozdnega gospodarstva obravnavala 15 primerov disciplinskih prekrškov, od katerih je kar pri petih vzrok pijančevanje na delovnem mestu. Trije delavci so neopravičeno izostajali z dela, pet primerov kaže na malomarno in neodgovorno poslovanje, dva primera pa nam odkrijeta nepoštenost do dela in kolektiva kot celote. Taka je bilanca enoletnega delovanja disciplinske komisije kot organa delavskega sveta.

Mislím, da je težko najti kolektiv, kjer takih pojavov ni, toda ti pojavi se kažejo v dveh, treh primerih na leto. Tudi

naš kolektiv in vsak posamezni član naj stremi za tem, da bo takih prestopkov vedno manj, kajti enotnost, ki ne pozna medsebojnih preprirov in škodljivih pojavov, lahko mnogo pripomore k izboljšanju stanja v delovni organizaciji.

Franco Markovič

xXx

ANALIZA NEZGOD PRI DELU IN OBOLJENJ
V LETU 1963

V prvi številki našega glasila sem podal splošen opis delovanja na področju zdravstvenega in tehničnega varstva pri delu v preteklih dveh letih, sedaj pa bom prikazal rezultate analize poškodb pri delu in obolenj za leto 1963.

Da bi dobili jasnejšo sliko o gibanju nezgod in obolenj, sem nekatere varnostne pokazatelje primerjal s podatki za povprečje iz let 1961 in 1962 ter deloma s podatki za prvo polletje tega leta. Tako j pa moram poudariti, da je ta primerjava zelo težavna, ker pri nekaterih postavkah nastopa precej faktorjev, ki jih je težko spraviti na skupni imenovalac, ker so različni v raznih letih, pa tudi točne podatke je težko dobiti. (Vpliv reorganizacij, priliv nekvalificirane delovne sile, vpliv povečanja osebnih dohodkov na stroške poškodb in obolenj

ter na višino dopolnilnega prispevka za socialno zavarovanje; vprašanje točnosti indirektnih stroškov poškodb ter višine indirektnih stroškov za obolenje, vpliv epidemičnih obolenj - na številčnost in stroške obolenj v posameznih letih; neažurnost zdravstvenih ustanov v pogledu dostavljanja obremenitev za stroške zdravljenj itd.).

Kljub navedenim težavam pa menim, da bo primerjava le dala približno sliko stanja na področju ZTV, seveda ob upoštevanju komentarjev, ki jih bom podal za posamezne tabele oz. varnostne pokazatelje.

Iz tabele 1. je razvidno stanje varnosti pri delu v primerjavi s skupnimi podatki za povprečje iz let 1961 in 1962. Ugotovimo lahko, da sta odstotek poškodb in pogostnost v letu 1963 sicer nekoliko višji, da pa je resnost poškodb znatno nižja, kar je razvidno tudi iz števila izgubljenih delovnih dni. Skoraj enaki direktni stroški za leto 1963 oz. za leti 1961/62 pa so posledica višjih osebnih dohodkov v letu 1963 in s tem sorazmerno višjih stroškov poškodb. (Višji osebni dohodki vplivajo na višja nadomestila osebnih dohodkov za ča bolovanja pa tudi stroški zdravljenja so višji, še zlasti glede na novi zakon o socialnem in zdravstvenem zavarovanju, po katerem smo dolžni kriti vse stroške zdravljenj in nadomesti osebnih dohodkov do 30 koledarskih dni, v preteklih letih pa le do 7 dni).

Število poškodb se v letu 1963 ni znižalo deloma zato, ker smo ob reorganizaciji v jeseni lansko leto prevzeli veliko število nekvalificiranih delavcev iz zasebnega sektorja, deloma pa je to posledica popolnejše evidence nezgod v letu 196

Seveda pa k temu pripomore tudi dejstvo, da gredo sedaj ljudje tudi za manjše poškodbe k zdravniku, kar je posledica napotkov, ki so jih dobili na tečajih iz prve pomoči.

Če pogledamo tabelo 2 vidimo, da je tudi pri obolenjih resnost v letu 1963 znatno padla, da pa je število obolenj porastlo. Vzrok tega porasta je točnejša evidenca obolenj v letu 1963 (ob epidemiji gripe je precej ljudi obolelo, niso pa šli k zdravniku, zato o tem ni evidence), deloma je vzrok v tem, da je na GO Črnomelj prišlo v preteklem letu do kolektivnega obolenja skupine sezonskih delavcev zaradi slabe vode (driska), deloma pa zaradi pogostejših kratkotrajnih obolenj (prehladi, obolenja zob ipd.) v letu 1963. Stroški obolenj pa kljub povečanemu številu in večjim stroškom zdravljenja niso bistveno porasli, ker je bila resnost obolenj pač znatno nižja. Zanimiv je podatek, da je na GO Črnomelj obolel tekom leta vsak član kolektiva (primerjava števila zaposlenih in števila obolelih), na drugih poslovnih enotah pa tudi ni dosti bolje.

Iz tabele 3. je razvidno povprečno število zaposlenih, število izgubljenih delovnih dni in stroški nezgod in obolenj v treh razdobjih. Ugotovimo lahko, da je bilo v povprečju iz let 1961/62 izgubljenih toliko delovnih dni, kakor če 22 ljudi celo leto ne bi nič delalo, prejemale pa bi osebne dohodke in vse druge bonitete zaposlenih (za poškodbe 7 delavcev, za obolenja pa 15). Za leto 1963 bi bila ta številka 23 (zaradi poškodb 5, zaradi obolenj 18), za prvo polletje tega leta pa 16 (zaradi poškodb 4, zaradi obolenj pa 12 delavcev). Pri teh podatkih je računano na leto 230 delovnih dni.

V prvem polletju letos je precej narastlo število obolenj, kar je zlasti posledica močne epidemije gripe spomladi.

Število poškodb v prvem polletju stagnira, če upoštevamo večje povprečno število zaposlenih, resnost poškodb pa se je nekoliko povečala. Zaradi narave dela v gozdarstvu pa nam bo šele letna analiza pokazala pravo sliko gibanja poškodb in obolenj. Seveda pa so stroški letos višji, kar je razumljivo glede na razloge, ki sem jih že uvodoma navedel.

Ker indirektnih stroškov za obolenja nisem upošteval, praktično jih je namreč zelo težko ugotoviti, ni pravega razmerja med stroški poškodb in stroški obolenj. Če primerjamo izgubljene dneve vsled poškodb oz. vsled obolenj pa vidimo, da so nekako v razmerju 1:3. Obolenj je torej skoraj trikrat več kot poško-

Dopolnilni prispevek za socialno zavarovanje je letos znatno višji kar je posledica povečanja osebnih dohodkov, deloma pa je povečana stopnja prispevka od 4 % od netto osebnih dohodkov v preteklem letu na 3.80 % od brutto osebnih dohodkov letos. Zavod za socialno zavarovanje stane en zavarovanec na leto 18.000 din. Če se ta strošek preseže, mora zavod predpisati dopolnilni prispevek, da ne bi imel izgube. Stopnjo prispevka pa zavod predpisuje za več podjetij, ki so kolikor toliko sorodne stroke skupaj in ne za posamezna podjetja. To pa ni stimulatивно za posamezna podjetja, ker so odvisna tudi od drugih podjetij v tem pogledu. Gozdarstvo n.pr. še vedno spada pri njih v kmetijsko skupino in imamo določeno stopnjo, ki velja za več podjetij skupaj. Obljubili so, da bodo tekom leta gozdarstvo izločili in ga obravnavali posebej.

Na višino dopolnilnega prispevka vplivajo sledeči stroški:

- nadomestila osebnih dohodkov do 30 dni in nad 30 dni, ambulantna in bolnična zdravljenja, zdravila, ortopedski pripomočki, potni stroški bolnikov, stroški zdravilišč in zobna zdravljenja. Na višino tega prispevka torej ne vplivajo le nezgode pri delu.

Tabela 4. nam prikazuje gibanje nezgod pri delu po mesecih, dnevih v tednu in dnevnih urah. Po mesecih in dnevnih urah ni opaziti bistvenih razlik, če upoštevamo, da je v prvih mesecih leta najmanj zaposlenih ljudi in da je takrat tudi najmanj delovnih dni. Opazno pa je, da sta sreda in četrtek najvarnejša dneva v tednu, da pa se razmeroma precej nezgod pripeti na ponedeljek in soboto, če upoštevamo, da se ob teh dneh tudi najmanj dela.

Iz tabele 5. se vidi odstotno razmerje ponesrečencev po starostnih stopnjah. Do 40. leta odstotek ponesrečencev s starostjo pada, kar je razumljivo glede na postopno pridobivanje izkušenj pri delu in na temperametro uravnovešenost starejših. Končno bi lahko pri tem omenili, da se manjši efekt dela starejših izravna z nekoliko večjim efektom mlajših na račun boljše kvalitete dela in glede na manjši odstotek nezgod pri delu.

Podobno sliko dobimo iz naslednje tabele, kjer opazimo, da z višjimi kvalifikacijami delavcev pada odstotek ponesrečencev. Seveda pa je pri tem predpogoj, da kvalifikacije niso le nekaj formalnega, ampak morajo biti pridobljene na učinkovitih tečajih oziroma šolah.

Seveda pa je jasno, da bi nam večje število zaposlenih in s tem verjetno večje število nezgod dalo jasnejšo sliko tako glede podatkov v tabeli 4, kakor tudi podatkov v tabeli 5 in 6.

Tabela 7. nam prikazuje številčno razmerje nezgod pri vrstah del. Največ nezgod se pripeti pri podiranju drevja in kleščanju, nato pri delu s kamnom in pri nakladanju oz. razkladanju lesa. Iz naslednjih tabel (8 in 9) pa lahko razberemo, da je večina nezgod posledica nepravilne tehnike dela in neuporabe varstvenih sredstev (71 % vseh nezgod), da je osebni faktor posledica 93 % nezgod in da se 83 % nezgod pripeti zaradi neupoštevanja določil internega pravilnika o ZTV ukrepih pri delu. To so številke, ob katerih se je vredno zamisliti. Podrobnejši komentar o vzrokih nezgod in potrebnih varstvenih ukrepih je podan na koncu tabelarnega dela.

Eden najvažnejših sestavnih delov analize nezgod je ugotavljanje vzrokov nezgod.

Če poznamo vzroke nezgod, lahko sprejmemo in izvajamo take varnostne mere, da se podobne nezgode ne bi več dogajale.

Iz tabel 8 in 9 lahko vidimo, da se dogajajo kar naprej nezgode, ki so posledica enakih napak, pa naj bo to nepravilna tehnika dela, ali pa neuporaba varstvenih sredstev. Ali je nepravilna tehnika dela posledica neznanja? Ali je nezgoda nastala vsled nepravilne tehnike dela oz. neuporabe varstvenih sredstev? Mislim, da pri takih ugotovitvah ne moremo govoriti o "slučajih" ali "neprevidnostih", temveč le o neznanju; o neagilnosti neposrednih delovodij in tehničnega kadra na tem področju, oz. o nediscipliniranosti.

Poslovne enote	Povpreč, let. št. zaposle- nih	Poškodbe pri delu - 1963										Št. izg. del. in zaradi poškodb bol.	Str. nad oseb. del. zdrav. str. nezg.	Str. Direktivni
		Št. vseh zaposle-	Poškodbe na poti št.	%	na štev. zapos.	Res- nost	Pogost- nost	Št. izg. del. in zaradi poškodb bol.	Str. nad oseb. del. zdrav. str. nezg.	Str. Direktivni				
GO Novo mesto	97	22	2	9	22.7	11	123	245	208.042	77.435	285.477			
GO Straža+skl.	136	18			13.2	14.6	72	264	241.059	80.739	321.798			
GO Poljane	108	10	1	10	9.3	9.7	50	97	85.961	40.281	126.242			
GO Črmošnjice	85	21			24.7	7.2	134	152	132.493	14.833	147.326			
GO Črnomelj	97	18	1	6	18.6	11.4	100	206	179.197	115.858	295.055			
Gradbeni obrat	95	19	3	16	20.0	11.4	108	217	255.063	43.516	298.579			
Uprava GG	56	5	3	60	8.9	15.6	106	78	139.712	1.800	141.512			
Skupaj povprečje	674	113	10	9	16.8	11.1	91	1.259	1,241.527	374.462	1615.989			

Primerjava skupnih podatkov za povprečje iz let 1961 in 1962

Skupaj-povprečje za leto 1961/62	601	93	10	11	15.5	19.4	85	1.805						
														1637.750

Opombe: resnost poškodb (povprečno število izgubljenih dni na eno poškodbo)
pogostnost poškodb (število nesreč x 1.000.000 : število opravljenih ur)

Poslovna enota	Povprečno letno šte- vilo za- poslenih	Obolenja - 1963				Št. izgub- ljenih dni zaradi bo- lezni	Široški obol. za del.org. din
		Število obolenj	% obolelih letno	Obol. je vsak ...delavec	Resnost obolenj		
GO Novo mesto	97	80	82	1.2	8.5	683	418.455
GO Straža	136	78	57	1.7	9.9	775	582.674
GO Poljane	108	63	58	1.7	10.9	688	464.452
GO Črmošnjice	85	44	52	1.9	10.9	482	356.082
GO Črnomelj	97	98	100	1.0	7.0	687	436.469
Gradbeni obrat	95	64	67	1.4	7.5	481	356.597
Uprava GG	56	41	73	1.3	9.9	407	462.438
Skupaj - povprečje	674	468	69	1.4	8.9	4.203	3.077.167

Primerjava skupnih podatkov za povprečje iz let 1961/62

Skupaj-povprečje za leto 1961/62	601	237	39	2.5	14.7	3.499	2,561.268
-------------------------------------	-----	-----	----	-----	------	-------	-----------

Opomba: Resnost obolenj je število izgubljenih dni na eno obolenje.

STROŠKI POŠKODB IN OBOLENJ - PRIMERJALNA RAZPREDELNICA

Leto	Št. iz-	Direktni	Indirektni	Skupaj	Od dopol.	Vse	Stroški	Izguba na-
povpreč.	stroški	gubl.j.	str. poš-	stroški	prisp. osta-	skupaj	na zaposl.	rod. dohodka
št. za-	za:	del.	kodb		ne soc. zav.		osebo	
poslenih		dni	din	din	din	din	din	din
Povprečje	poškodbe	1.725	2,137.750	4,275.500	6,413.250	1,019.065	7,432.315	12.366
1961-1962	obolenja	3.499	2,561.268		2,561.268	1,593.923	4,155.191	6.913
601	skupaj	5.224	4,699.018	4,275.500	8,974.518	2,612.988	11,587.506	19.279
1963	poškodbe	1.259	2,115.989	4,231.978	6,347.967	1,045.729	7,393.696	10,960
674	obolenja	4.203	3,077.167		3,077.167	2,029.945	5,107.112	7.577
	skupaj	5.462	5,193.156	4,231.978	9,425.134	3,075.674	12,500.808	18.537
I. pollet-	poškodbe	1.029	1,410.888	2,821.776	4,232.664	2,056.997	6,289.661	7.541
je 1964	obolenja	2.848	2,373.683		2,373.683	3,502.454	5,876.137	7.009
834	skupaj	3.877	3,784.571	2,821.776	6,606.347	5,559.451	12,165.798	14.550

Opombe: 1) K direktnim stroškom poškodb so prišteti tudi stroški smrtnih poškodb in sicer za primer 1962 leta 500.000 din in za primer 1963 leta 500.000 din.

2) Tudi pri obolenjih nastopajo indirektni stroški, ki pa jih je težko ugotoviti. Verjetno pa so vsaj tolikšni kot direktni. Pri poškodbah je razmerje med direktnimi in indirektnimi stroški 1:2.

3) Pri dopolnilnem prispevku za soc. zavarovanje so odbiti zneski, ki nam jih od tega refundira zavod za soc. zav. za kritje direktnih stroškov nezgod. Dodani pa so stroški, ki jih moramo dodatno vplačati, če prekoračimo odobreni znesek refundacije.

4) Pri smrtnih poškodbah je računana izguba narod. dohodka na 25 let po 230 delovnih dni na leto (mednarodno merilo), pri poškodbah z invalidnostjo pa odstotek invalidnosti na 25 let in 230 delovnih dni.

5) Stroški zdravljenja v letu 1963 in 1964 še niso popolnoma zajeti, ker še nismo dobili vseh obremenitev, vendar pa bistvenih sprememb ne bo.

6) Izguba narodnega dohodka na izgubljen dan znaša za leti 1961/62 2750 din, za leto 1963 3.173 din, za leto 1964 pa 3492 din.

POŠKODBE PRI DELU PO MESECIH, DNEVNIH URAH IN DNEVIH V TEDNU

Ura Mesec poškod. dan	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
do 6 ure	P T S Č P S N	P T S Č P S N	P T S Č P S N	P T S Č P S N	P T S Č P S N	P T S Č P S N	P T S Č P S N
6-8	1						2
8-10							
10-12	1			1			1
12-14							
14-16							
16-18							
od 18 ure dalje							1
Skupaj:	1 3	2 1 2	2 3 3 1 3 1	1 1 1 3	4 4 2 1 3 3	1 1 1 1 3 3	2 2 1 6

Ura Mesec poškod. dan	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Skupaj
do 6. ure	P T S Č P S N	P T S Č P S N	P T S Č P S N	P T S Č P S N	P T S Č P S N	P T S Č P S N
6-8	1					
8-10						
10-12						
12-14	1					
14-16						
16-18						
od 18. ure dalje						
Skupaj	1 2 1 3 2 2 1 12	2 4 2 3 1 12	1 1 4 1 7	1 2 4 2 2 5 16	3 1 2 2 1 3 12	18 22 14 13 23 22 1 113

POŠKODBE PRI DELU PO STAROSTI PONESREČENCA

T-5

Starost ponesreč.	GO		GO		GO		GO		GO		Gradeni obrat		Uprava GG		Skupaj	
	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%
do 16 let					1	100									1	100
16-18			1	100					1	50					2	33
18-25	1	10	7	64	2	20	6	46	7	32	3	20	1	11	27	29
25-30	7	24	4	24	5	29	6	43	5	22	7	29	3	33	37	28
30-35	5	18	3	12	1	4	4	17	2	13	7	37			22	15
35-40	2	20			1	8	2	18			2	10			7	8
nad 40 let	7	39	3	7	1	3	2	13	3	15			1	9	17	11
Skupaj	22		18		10		21		18		19		5		113	

Opomba: Odstotki so računani glede na število delavcev po starostnih stopnjah

POŠKODBE PRI DELU PO KVALIFIKACIJAH

Kvalifikacija, ponesreč.	GO		GO		GO		GO		GO		Gradeni obrat		Uprava GG		Skupaj	
	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%	št.	%
Nekval. (NK)	7	19	17	22	6	16	13	22	17	47	10	22	4		71	24
Polkval. (PK)	9	64			2	6	7	87	2	4	6	20			26	17
Kvalif. (K)	5	18	1	4	2	8	1	17	2	28	3	25			14	14
Visokokval. (VK)	1	16											1		2	13
Skupaj:	22		18		10		21		18		19		5		113	

Opomba: Odstotki so računani glede na število delavcev po kvalifikacijah

POŠKODBE PRI DELU PO VRSTI DEL

T-7

Poslov. enota	Podir.	Klešč.	Razža-Beljen-Makla-Tesa-Delo	Nega	Nakl.	Vzdrž.	Delo	Vožn. Pri	Raz-	Sku-
	govan.	je	nje	nje	pri	čišč.	razkl.	orod.	s	kam-
					str.	lesa	nom	mopedi	ali	padci
					napr.					no
GO Novo mesto	5	3	1	1	1	3	2	1	3	2
GO Straža	3	4	3	1	1	2	1	1	1	18
GO Poljane	3	3	1	1					1	10
GO Črmošnjice	4	3	1	4	1	2	1	1	3	21
GO Črnomelj	2	3	1		1	3	2	1	5	18
Gradb.obrat			1				8	2	1	19
Uprava GG								4	1	5
SKUPAJ:	17	16	7	7	2	2	1	5	11	7
										6
										18
										113

VZROKI NEZGOD GLEDE NA OBLIKE POŠKODE

Oblika (vrsta) poškodb	Število poškodb	Vzroki nezgod (poškodb)	Število
Udarci ali stisk drevesa, veje ali gozd. sortimentov	23	Nepravilna tehnika dela Nepravilna tehnika dela in neuporaba varstvenih sredstev	20 3
Useki s sekiro v nogu ali roko (klešččenje, podsekovanje, beljenje, makljanje)	18	Nepravilna tehnika dela Nepravil. tehn. dela in neup.var.sr. Neuporaba varstvenih sredstev	7 9 2
Useki z vejnikom v roko ali nogo (čišč.)	4	Nepravilna tehnika dela	4
Urezi v roko pri delu z navadno žago	4	Nepravilna tehnika dela	4
Urezi, useki, udarci pri vzdrževanju orodja (žage, sekire, vejniki)	5	Nepravilna tehnika dela (nepremišljena zaletavost, nestrpnost)	5
Udarec (urez) verige motorne žage v prsni koš med delom pri podžaganju	2	Nepravilna tehnika dela z motor.žago	2
Povratni udarec žamanja v trebuh pri delu s krožno žago	1	Nezavarovana krožna žaga (brez razpor-nega klina in varnostnega okova)	1
Zbodljaji z ivermi (treskami) pri nakladanju lesa, makljanju, pomivanju tal (2) ipd.)	8	Neuporaba varstvenih sredstev (roka-vice)	8
Poškodba očesa vsled odleta lesenih delčkov (klešččenje)	4	Pomanjkanje varstvenih sredstev, ker niso predvidena (zaščitna očala)	4

Oblika (vrsta) poškodbe	število poškodb	Vzroki nezgod (poškodb)	število
Poškodba očesa vsled odleta drobcev kamna (drobljenje kamena pri gradnji cest in stavb	4	Neuporaba varstvenih sredstev (očala)	4
Poškodbe telesnih delov vsled udarca, pritiska in odleta kamena oz. kovine (1)	6	Nepravilna tehnika dela Neuporaba varstvenih sredstev Nezdrževalno orodje	3 1 2
Poškodbe telesnih delov vsled padcev pri izdelavi gozdnih sortimentov (udarnine, zvi- ni, zlomi)	6	Nepravilna tehnika dela Neprimerna obutev Neprevidnost	3 1 2
Poškodbe telesnih delov vsled padcev pri hoji (udarnine, zvini, zlomi)	6	Nošnja pretežkih bremen Neprimerna obutev (brez gumij.podpl Neprevidnost	1 1 4
Poškodbe vsled udarcev ob tla pri padcih s kolesi ali motornimi kolesi	7	Vpliv alkohola Slabe ceste (težko izogib.zaradi pes- ka) Neizkušenost	4 2 1
Razne poškodbe (udarnine,zvini,zbodljaji itd.	15	Neprimerna tehnika dela (4),noš.pretež.4 bremen in obreč.pretež.brem.(4+1=5) Neizkušenost (4),neprevidnost (3)	5 5 7

SUMARNI PRIKAZ VZROKOV NEZGOD (POŠKODB)

T-9

Vzroki nezgod (poškodb)	Nezgode		Mat.faktor		Osební faktor		Neupoštevanje dol.	
	št.	%	št.	%	nezgod	št.	Pravilnika o ZTV	%
Nepravilna tehnika dela	52	46	52	46	52	46		
Nepravilna tehnika dela in neupor.var. sredstev	12	12	12	12	12	12	12	12
Neuporaba varstvenih sredstev	15	13	15	13	15	13	13	13
Pomanjkanje var.sred.ker niso predvidena (kleš. očala)	4	3	4	3				
Nezavarovane stroj.naprave (krož.žaga)	1	1	1	1	1	1	1	1
Nevzdrževano orodje	2	2	2	2	2	2	2	2
Nepriimerna obutev (brez gum.podpl.)	2	2	2	2	2	2	2	2
Nošnja pretež.bremen in obrač.pretež.brem. (4+1)	5	4	5	4	5	4	5	4
Neizkušenosť	5	4	5	4	5	4		
Vpliv alkohola	4	3	4	3	4	3	4	3
Slabe ceste	2	2	2	2				
Neprevidnost (raz.vzroki: trenut.razpo- loženje, temp.posam.)	9	8	9	8				
S K U P A J :	113	100	7	6	106	94	93	83

Nič manj kot 83 % vseh nezgod se pripeti vsled neupoštevanja določil pravilnika o ZTV ukrepih pri delu. Odgovornosti so v pravilniku precizirane itd. Kljub vsemu pa stvari tečejo po starem, nezgode pri delu pa se dnevno dogajajo, ker se varnostnih predpisov v praksi ne izvajajo dosledno.

Dobro mi je znano, da nabava osebnih varstvenih sredstev, ki se letno planirajo in nabavljajo, ni na tekočem. Ugotovim pa lahko, da pomanjkanje predvidenih osebnih varstvenih sredstev ni imelo za posledico nobene nezgode pri delu. Iz tega sledi, da ob smotrni redni uporabi varstvenih sredstev, ki jih imamo, ne bi smelo biti nezgod vsled neuporabe varstvenih sredstev.

Sam pravilnik o ZTV ukrepih pri delu in morda skrb, da ga bo vsak delavec dobil še ni dovolj. Določila pravilnika je treba tudi izvajati. Ali so določila pravilnika o uvajalnih seminarjih in o skrbi za varno delo novozaposlenih pa tudi starih delavcev vnešena v pravilnik le zaradi lepšega? Ali se delovodje in drugi tehnični kadri zavedajo, da bodo v primeru težjih poškodb odgovarjali pred sodiščem zaradi opustitve predpisanih varnostnih mer?

Ali se odgovorne osebe na nekaterih obratih zavedajo, kakšne posledice imajo lahko, ker niso vsaj tista varstvena sredstva, ki jih imajo že dalj časa v skladišču dodelili v uporabo delavcem z motornimi žagami? Ali mora skladiščnik res mene spraševati, komu so taka sredstva namenjena?

Ali se ponesrečenci, ki so se ponesrečili zaradi opustitve varnostnih mer, oz. tisti, ki so po pravilniku dolžni za to poskrbeti zavedajo, da jih delovna organizacija lahko toži zaradi povrnitve stroškov, ki so nastali vsled poškodbe?

Ali se tisti tehnični kadri, ki doslej še niso proučili pravilnika (tudi take imamo) zavedajo, kakšno odgovornost imajo pred kolektivom in družbo v pogledu varnosti pri delu? Ali ne bi raje temeljito proučili pravilnik, namesto, da me sprašujejo stvari, ki so sicer v pravilniku natančno določene?

Vse kaže, da mnogi smatrajo varnost pri delu kot nekaj, kar je pač trenutno aktualno, ni pa treba jemati preveč resno, ali pa smatrajo, da je to le stvar varnostnega tehnika.

Lahko smo prepričani, da na tem področju ne bomo dosegli nobenih uspehov, če ne bodo vsi delovodje in strokovni kadri stalno in zavestno izvajali predpisanih varstvenih ukrepov. Saj je vendar razumljivo, da brez delovanja teh kadrov, ki imajo dnevno stik z delavci, logarji, revirnimi vodji itd. ne bomo nikamor prišli. Ali je tako težko vzeti pravilnik v roke in sodelavce na delovnem mestu in na praktičnih primerih poučevati o varni tehniki dela? Ali delavci, logarji, revirni vodje in upravitelji nimajo v tem pogledu nobene iniciative?

Smatram, da je že skrajni čas, da se prebudimo iz brezbrizne otopelosti in pričnemo stopati po načrtani poti. Zato apeliram na vse delavce in strokovne delavce, da predloženo analizo dobro prouče in prično v praksi takoj odpravljati napake, ki so v tem sestavku nakazane.

Bogo Špiletič

SPREJET JE BIL SKLEP O PREHODU NA 42-URNI DELOVNI TEDNIK

V smislu ustavnih določil o skrajšanju delovnega časa, je delavski svet na svoji zadnji seji razpravljal tudi o uvedbi skrajšanega delovnika v našem podjetju. V ta namen je posebna komisija, ki jo je delavski svet imenoval v začetku letošnjega leta, pripravila obsežno gradivo v katerem je podana analiza pogojev v gozdni proizvodnji in vrsta ukrepov, ki bodo omogočili prehod na 42-urni tednik.

Odveč bi bilo naštevati vse predvidene ukrepe, ki jih ni malo, važno pa je, da bomo z uresničitvijo vseh teh ukrepov lahko do največje možne mere izkoristili in aktivirali skrite rezerve in tako v krajšem času napravili prav toliko ali pa celo več kot smo doslej. To pomeni, da se bo z aktiviranjem skritih rezerv povečala produktivnost in zmanjšali stroški proizvodnje

Del ukrepov za povečanje produktivnosti je bil uresničen že v letošnjem letu. Zlasti velik napredek je bil dosežen na področju mehanizacije prve faze izkoriščanja gozdov z uvedbo motornih žag. To je omogočilo dvig normativov za 30 %. Z mehanizacijo spravila in transporta gozdnih sortimentov se bo dalo v tej panogi še marsikaj izboljšati in dvigniti produktivnost. Nabavo nove mehanizacije terja tudi gradbeni obrat za potrebe nizkih in visokih gradenj.

Smotrnejša organizacija dela v vseh dejavnostih bo v veliki meri pripomogla, da bo delo opravljeno ceneje in bolj kvalitetno. Poseben poudarek je dan tudi izobraževanju delavcev in njihovu zdravstveno tehničnemu varstvu.

Upoštevajoč težke pogoje dela v gozdni proizvodnji, se je delavski svet odločil za uvedbo prostih sobot, kar bo gozdnim delavcem omogočilo rekreacijo.

Z uresničenjem vseh ukrepov bo možno zmanjšati tudi število delovne sile, zlasti sezone, kajti storilnost nekvalificiranih sezonskih delavcev je vedno manjša od storilnosti kvalificiranih stalnih delavcev.

Na koncu razprave je delavski svet sprejel sklep, da se ukrepi z vso potrebno dokumentacijo za prehod na 42-urni tednik predložijo v potrditev občinski skupščini Novo mesto. V kolikor bo le-ta naš predlog odobrila, bomo lahko z Novim letom 1965 prešli na skrajšan delovni čas. Seveda pa bo naloga vsakega člana kolektiva, da si bo na vsakem koraku in pri vsakem delu prizadeval uresničiti ukrepe za dvig storilnosti in zmanjšanje stroškov.

ing. Jože Petrič

xXx

TOVARIŠU ING. KALINOVICHU NAŠE ISKRENE ČESTITKE

Za posebne zasluge na delu pri širjenju bratstva med našimi narodi in pri razvijanju politične in moralne enotnosti naših narodov je bil z ukazom Predsednika republike ing. Rade Kalinovič odlikovan z "ORDENOM ZASLUG ZA NAROD S SREBRNIM VENCEM".

Iskrenim čestitkam se pridružuje tudi uredništvo Dolenjskega gozdarja.

Uredniški odbor

xXx

MINIRANJE IN PREDNOSTI ELEKTRIČNEGA NAČINA VŽIGANJA

Že od nekdaj se ceste gradijo s pomočjo miniranja, ki je zlasti v kamnitem terenu nenadomestljivo. Ker pa je to nevarno in odgovorno delo, ga opravljajo posebej zato izučeni poklicni minerji, ki morajo biti pri svojem delu še posebno vestni. Prav pa je, da je o miniranju poučenih čimveč ljudi, ki pridejo tako ali drugače v stik s tem delom.

Znano je, da se miniranje najčešče vrši s pomočjo eksploziva, ki mu pravimo dinamit. Eksploziv postavimo v vrtine, kjer potem eksplodira, pri čemer izkoriščamo njegovo rušilno moč. Marsikdo pa ne ve, kako pride do eksplozije in kaj se dogaja med samo eksplozijo.

Ker mora biti dinamit (pri nas ga poznamo pod imeni Kamniktit in Vitezit), tako sestavljen, da lahko z njim delamo brez nevarnosti, da bi nam v rokah eksplodiral (lahko ga celo rahlo nabijamo s primernimi palicami v vrtine), je potrebna precejšnja začetna sila, da aktivira dinamit. To dosežemo s pomočjo posebne vžigalne kapice (detonator), ki jo vtaknemo v dinamit. Brizantni eksploziv, ki se v vžigalni kapici vžge s pomočjo iskre, ki preskoči na koncu zažigalne vrvic, da s svojo eksplozijo zadostno moč, da vname tudi dinamit, ki v trenutku eksplodira.

Kaj pa je pravzaprav eksplozija?

Pri eksploziji se dogaja isti proces, kot če gori poleno v peči. Torej imamo opravka z gorenjem ali z drugimi besedami s spajanjem s kisikom. V peči se pri tem razvije temperatura in

plini, vendar je ta proces počasen. Eksploziv pa zgori v desettisočinki ali celo dvajsettisočinki sekunde. V tem kratkem časovnem obdobju se sprosti vsa toplota in plini, ki povzročijo velik pritisk, kar predstavlja rušilno moč eksploziva.

Zamislimo si, da bi poleno v peči zgorelo v eni desettisočinki sekunde. To ne bi bilo več gorenje kot si ga zamišljamo, pač pa eksplozija, ki bi nam raznesla peč. Eksplozija je torej gorenje, ki se izvrši v tako kratkem času, da si ga težko zamislimo. Če zgori eksploziv v eni dvajsettisočinki sekunde, pravimo temu detonacija.

Da bo stvar še bolj razumljiva, si zamislimo kos lesa, ki gori v peči n.pr. pol ure. Pol ure se kadi iz peči dim (to je plin, ki povzroča pri eksploziji pritisk). Pol ure nas poleno greje, ker se pri gorenju sprošča tudi toplota. Če pa eksplodira enako velik kos eksploziva, se v eni desettisočinki ali dvajsettisočinki sekunde sprosti ista količina plina, ki se je preje pol ure kadila skozi dimnik, in ista toplota, ki nas je preje pol ure grela. Zato nastane v trenutku temperatura nekaj tisoč stopinj, in velik pritisk. To je torej eksplozija, ali če se gorenje izvrši zelo hitro, detonacija.

Doslej smo pri gradnji in rekonstrukcijah naših gozdnih cest, uporabljali le navaden način vžiganja dinamita, t.j. s pomočjo zažigalne vrvice in vžigalne kapice. Slaba stran tega načina vžiganja je ta, da ne moremo točno odrediti trenutka eksplozije, da eksplodira vsaka mina posamezno in da lahko v eni seriji zažgemo največ okoli 15 - 20 vrtin. Več bi bilo nevarno, ker

bi pri vžiganju zažigalne vrvice naslednje vrtine, že lahko prišlo do eksplozije v prvi vrtini.

Letos je Gozdno gospodarstvo nabavilo dva dinamo-strojčka, tako, da smo lahko prešli na električni način vžiganja. Pri tem načinu vtaknemo v eksploziv vžigalne kapice, ki pa se ne vžgejo s pomočjo iskre iz zažigalne vrvice, pač pa imajo vgrajen nekakšen mostiček (slično kot pri baterijski žarnici), okoli katerega se nahaja brizantni eksploziv vžigalne kapice. V trenutku, ko steče skozi električni tok, mostiček v vžigalni kapici zažari, vžge brizantni eksploziv, eksplozija tega pa aktivira dinamit v vrtini.

Vžigalna kapica z vgrajenim mostičkom, preko katerega steče električni tok, se imenuje električni vžigalnik.

Bistvo pri tem načinu vžiganja je, da imamo sklenjen krogotok, ker v nasprotnem primeru mostiček v vžigalni kapici ne zažari in ne pride do eksplozije. V ta namen obstoji več načinov vezave. Najbolj enostaven in največ uporabljen je zaporedni način vezanja. Ta se sestoji v tem, da vse električne vžigalnike zvežemo med seboj zaporedno, enega za drugim. Oba konca te mreže pa preko električnega kabla, spojimo z dinamo-strojčkom, ki se nahaja v primerni oddaljenosti.

Poleg tega načina vezanja, poznamo še druge, ki pa se uporabljajo v glavnem v vojaške namene.

Prednosti električnega načina vžiganja so dokaj očitne.

Ko zvežemo vse mine med seboj, lahko mirno odidemo v prej določeno zaklonišče, kjer se nahaja strojček. Eksplozijo lahko povzročimo v točno zaželenem trenutku, t.j. tedaj, ko spustimo skozi omrežje električni tok. Število min je lahko veliko večje, kot pri navadnem načinu vžiganja, tudi do 100 in več. Važno pri tem je tudi to, da vse mine eksplodirajo v istem trenutku, s čimer dosežemo mnogo večji efekt, kot če eksplodira vsaka mina posamič. Tudi vžiganje samo je mnogo bolj varno in le redkokdaj odpove.

Pri navadnem načinu vžiganja se čestokrat zgodi, da eksplozija ene mine, razkoplje tudi mino v sosednji vrtini, ki potem sploh ne eksplodira, ali pa eksplodira na prazno. Pri električnem načinu, pa se kaj takega ne more zgoditi, ker vse mine eksplodirajo v istem trenutku.

Če zažgemo serijo min na navadni način, mora miner v primerni oddaljenosti šteti eksplozije, ki jih mora biti prav toliko, kolikor vrtin je napolnil z eksplozivom. Kaj lahko pa se zgodi, da se je n.pr. za eno vštel, kar ima lahko zelo nevarne posledice. Kadar pa pri električnem načinu vžiganja odpove ena mina, tedaj ne eksplodira nobena, kajti krogotok v tem primeru ni bil sklenjen (če odpove električni vžigalnik).

Važno je še, da predno spustimo električni tok, prekontroliramo s pomočjo Ohm-metra omrežje, in to z mesta, kjer se nahaja dinamo-strojček. Ohm-meter, nam mora pokazati približno toliko upora, kolikor smo ga predhodno izračunali. V nasprotnem primeru, t.j. če pokaže neprimerno večji ali manjši upor, moramo ponovno pregledati omrežje in napako odstraniti. Šele sedaj smo lahko prepričani, da bo v trenutku, ko spustimo električni tok, nastala tudi eksplozija.

Ker dosežemo z električnim načinom vžiganja mnogo večji efekt porabimo tudi manj eksploziva. Zato se bo tudi nabava dinamostrojčkov prav gotovo že v kratkem pokazala zelo rentabilna.

ing. Jože Kruljac

xXx

SPOMINI S ŠTUDENTSKE PRAKSE

Pred nekaj leti je bil običaj, da je skoraj vsak študent vsaj enkrat odšel na strokovno prakso v tujino. Seveda tudi gozdarji nismo bili izjema. Tudi sam sem bil nekajkrat na praksi in tokrat bi rad napisal o tem nekaj vrstic. Poudarek pa ne bi dal toliko strokovnim zapažanjem, kakor temu, kaj vse tak študent zaradi pomanjkljivega znanja jezika in drugih navad v tuji deželi lahko doživi.

Avgusta meseca leta 1957 nas je 15 študentov gozdarstva po posredovanju naše fakultete odšlo na prakso v Avstrijo. Deset nas je delalo v Gamsu nad Gradcem na veleposestvu grofa Franz Meir-Melnhofa. Skupaj z nekaj Avstrijci, dvema Angležema ter po enim Holandcem in Nemcem smo delali na gojitvenih delih v gozdovih. Čeprav je bil lastnik grof, pa nas ni prav nič grofovsko plačeval. Za 6 ur dela dnevno smo poleg hrane dobili še 10 šilingov (takrat 230 din). Razumljivo je bilo, da naš delovni elan ni bil ravno velik.

Nekega dne sva se s kolegom Stanetom domenila, da bova šla na avtostop malo pogledat na Dunaj. Prespala pa da bova v Jugendherbergu (mladinskem domu). Tako sva se neke sobote že navsezgodaj pojavila na avtocesti pri Rotleithnu in vneto kazala palec voznikom, ki so nama prihajali nasproti. Toda prav nobenega ni bilo volja, da bi naju vzel s seboj. Zato sva jo obupana kar peš mahnila po cesti naprej. Ne vem, ali sva mislila kar peš na Dunaj, saj je bilo do tja 170 km. Naenkrat pa zacvilijo za nama zavore in neki osebni avtomobil se je sunkovito ustavil. Stekla sva k avtomobilu misleč, da je to kakšen dobrosrčen voznik, ki je ustavil z namenom, da bi naju pobral. Toda glej čudno reč!. Voznik je hitro skočil iz avtomobila, nama nekaj zamrmral in jo še hitreje ucvrl v bližnjo koruzo. Menda mi ni treba posebej povedati, kaj je bil temu vzrok. Ko je prišel kasneje nazaj naju je seveda vzel s seboj. Najin stoparski uspeh je bil na vsak način okrnjen, toda peljal naju je le kakih 60 km do Glognitzza. Od tu sva prišla z nekim tovornjakom do Wienerneustada. Tu pa je bilo kot zakleto in zaman sva stopala. Hočeš, nočeš, morala sva na železniško postajo. Ob 3. uri popoldne sva prispela na Dunajski južni kolodvor.

Za boljše razumevanje nadaljnjih dogodkov moram povedati, da smo vsi praktikantje opazili, da mnogo Avstrijcev zna vsaj nekaj naših besed in da jih precej zna češko. Policaji, na primer v Gradcu pa so skoraj vsi znali slovensko. Zato se nisva prav nič začudila, da nama je policaj pred postajo, na vprašanje, kje je ta mladinski dom, pokazal tramvaj in na kratko rekel: "En station". Nama, ki sva štedila devize je bilo žal, da bi za en "štacionček" zapravljala denar, pa sva šla v tisto smer peš. Ko sva že nekaj časa hodila sem ponovno

nekoga povprašal. Razločno sva spet slišala "En stacion". To se je še nekajkrat ponovilo in končno se nama je ta "stacion" zdel le predolg. Šla sva na prvi postaji na tramvaj. Tokrat je vprašal Stane, kajti začel je dvomiti v moje znanje nemščine. Ponovno sva razumela en stacion in na prvi postaji sva se z najino robo pognala iz tramvaja. Pa naju prijazna sprevodnica vljudno potegne za nahrbtnike nazaj rekoč: "Noch, noch, En stacion!". Moj popotni sokolega se je že sprijaznil, da pač še ena postaja, meni pa je bilo že preveč sumljivo. Zato sem vprašal nekega angleškega študenta, ki se je tudi peljal v tramvaju, kje je le ta mladinski dom. Pojasnil mi je, da gre tudi sam tja in naj se ga kar drživa. No na kratko naj povem, da smo se vozili potem še skozi ves Dunaj, prav tja na konec Pezleindorfa. Ko smo nato izstopili sem videl, da smo na končni postaji. Potem sem tudi doumel, da je bil tisti "en stacion" na hitro v dunajskem dialektu izgovorjeni "Endstation" ali po naše končna postaja.

Se nadaljuje!

ing. Slavko Klančičar

NEKAJ SPOMINOV IZ BORB 12. BRIGADE

Brigada se je prav dobro izkazala tudi pri likvidaciji postojanke Zdenska vas v Suhi krajini. Uničila je močno sovražnikovo gnezdo, ki je bilo vse naokoli posejano z bunkerji in žičnimi ovirami. Nemci so hoteli postojanko za vsako ceno obdržati, da bi tako kljubovali partizanskim kurirjem, obveščevalcem in drugim. Toda postojanka je morala pasti. Brigada se je dobro pripravila za napad. Jurišačem se je posrečilo približati mrtvi straži brez strela. Poklali so stražarje in tako vpadli v postojanko. Nemci so sicer odgovorili z orožjem, vendar je bilo že prepozno. Postojanka je bila kaj kmalu likvidirana. Zaplenjeno je bilo precej orožja, razne strojnice, razstrelivo, oprema, dva topa in trije tanki, ki so jih kasneje zaminirali in razbili.

Leta 1944, v poletnem času so bataljoni oblegali močno utrjeno postojanko Višnja gora. V tej postojanki so bili domobranci in Nemci. Trd oreh je bil posebno višnjegorski grad na Peščniku. V tem gradu so se nahajali belogardisti, ki so bili močno utrjeni. Okoli Višnje gore pa so bili na gosto posejani bunkerji prepleteni z žicami in strelskimi jarki. Namen napada ni bila likvidacija postojanke (močna utrdba sovražnika in njihovo veliko število), temveč privabljanje sovražnika iz postojanke, da bi ga tako uspešno uničevali.

Naš prvi bataljon je zasedel položaje tik nad gradom, ostali bataljoni pa so blokirali okolico Višnje gore. Napad se je začel zgodaj zjutraj okoli tretje ure. Najprej se je oglasila naša strojnica "Bren", ki se je nahajala nad gradom na koncu

njive posejane s koruzo. Takoj so se oglasile tudi ostale strojnice, minometalci, brzostrelke in drugo orožje. Med regljanjem strojnic smo se pogovarjali z domačimi izdajalci, ker smo bili čisto blizu. Slišati je bilo besede: "T, ti tovariš hočeš cigarete? Hočem samo predaj se z njimi, drugače pa ti jih jaz prižgem!" in zopet rafal iz naše strojnice. Med streljanjem pa smo jim govorili: "Švabobranski hlapci, domači podrepniki, izdajalci, predajte se partizanom!". Slišati je bilo še razne druge besede vse do jutra. Ko se je zdaniło smo zasedli položaje nekoliko višje pod Kriško vasjo in čakali, da se podrepniki pokažejo iz njihovih gnezd. Okoli 9 ure zjutraj so se priplazili iz utrd in hoteli izvesti juriš na našo enoto, toda njihovo prizadevanje je bilo brez uspeha. Spustili smo jih čisto blizu, tako da so imeli naši borci boljše zadetke. Kosili smo jih, da so padali kot snopje. Veliko smo jih pobili. Med njimi so bili Nemci in belogardisti. Naša skupina borcev se je približala gruči pobitih Nemcev. Bilo jih je devet. Nekateri so bili še živi, ko smo jim pobirali orožje in bojno opremo. Bilo je vse okrvavljeno in podobni smo bili mesarjem. Vse to se je dogajalo med bojem. To delo smo morali zelo hitro opraviti, sicer bi bilo tudi z nami kaj podobnega. Večino teh sovražnikov je pokosila naša strojnica "Bren", ki se je polnila z 32 naboji. Grozovit prizor je bil to, vendar smo vedeli, da mora tako biti.

V tem jurišu je imel sovražnik tudi drugo precej izgub. Na naši strani smo imeli samo nekaj ranjenih, mrtev pa je bil samo komisar čete Stepišnik Marjan iz Novega mesta. Boji so trajali cel dan, ker smo se s sovražnikom srečevali še večkrat. Imeli smo srečo, da smo jih prej opazili. Pri tem so

bile zelo učinkovite ročne bombe, ki smo jih uporabljali na majhne razdalje. Sovražnik je izvedel še nekaj manjših napadov iz drugih strani postojanke, ki pa so se končali s porazom in begom.

Spominjam se tudi uspešnih bojov za Bosiljevo na Hrvaškem. Po nalogu Glavnega štaba partizanskih odredov Slovenije sta bili za napad določeni dve slovenski brigadi iz XV. divizije in sicer: Cankarjeva brigada in naša 12. brigada. Postojanka Bosiljevo je bila ena izmed zelo utrjenih postojank na Hrvaškem. Hrvatske brigade so jo večkrat poskusile likvidirati, vendar pri tem niso imele uspeha. Ker je bila postojanka utrjena s številnimi močnimi bunkerji in trikratnimi žičnimi ovirami, so se morale brigade dobro pripraviti za napad in njeno likvidacijo. V njej so bili ustaši in Nemci. Moč sovražnika je bila precejšna, saj je štela posadka okrog 800 - 1000 do zob oboroženih mož. Hrvatske partizanske brigade so bile v zasedah, da bi tako onemogočile sovražniku pomoč. Naše slovenske brigade so močno napadale oblegano postojanko tri dni in tri noči. V tej siloviti akciji so se prav dobro izkazali težki minometalci 12. brigade, saj so nepretrgoma dva dni in dve noči metali mine v sovražnikovo postojanko. Tudi hrvatska partizanska artilerija je igrala pomembno vlogo. Ker je bilo še vse premalo težkega orožja za uspešno likvidacijo postojanke, se je sam glavni komandant slovenske partizanske vojske Franc Rozman-Stane posebno zanimal za razvoj naših operacij in poslal še eno močno slovensko artilerijsko enoto s 14 topovi, ki naj bi uspešno uničila fašistično gnezdo. Naše enote so se pripravljale več dni, ne da bi sovražnik zvedel za to akcijo. Še so mi v spominu besede Franca Rozmana, ko se je pripeljal z motorjem do naših položajev. Strumno sem ga pozdravil.

Nasmehnil se je rekoč: "Sedaj bodo Švabi in Ustaši občutili, kaj so slovenski partizani. Njim bomo že pokazali z našimi topovi. Za uspešno uničenje je potrebno močno topništvo".

Med bojem na Bosiljevo sem bil komandir zaščitne čete štaba 15. divizije. Takrat je komandant Stane obiskal naš štab. Bili smo zelo veseli, ker je prišel med nas. Ko so borci zvedeli, da je komandant Stane na položaju, so se še bolj opogumili za boj proti nemškim in ustaškim tolпам. Slišati je bilo eno samo grmenje. Valil se je din od eksplozij granat in min, rafali strojníc pa so nenehno odmevali kot v kotlu. Bosiljevo je bilo eno samo žarišče in pekel. Z naglimi in močnimi uspešnimi napadi naših brigad so tolpe morale kloniti. Skupine bežečih Nemcev, pomešanih z ustaši so se trumoma predajale naši NOV. Njihovi oddelki so bili popolnoma razbiti. Panično so bežali na vse strani, metali orožje in bojno opremo, da bi tako pobegnili pred smrtjo. Vse to jim ni pomagalo. Pobitih je bilo okoli 400 sovražnih vojakov, več sto pa jih je bilo ujetih. Tudi mi smo imeli nekaj mrtvih. Zaplenjeno je bilo ogromno vsakovrstnega orožja, municije in opreme. Ker nismo mogli izprazniti skladišč, zaplenjenega orožja ter druge vojaške opreme, smo skladišča zažgali. V skladiščih je pokalo kot na fronti. Po bitki smo se postopoma umikali proti Beli krajini. Naše enote so slavile še eno veliko zmago nad fašističnimi tolпамi, zato so dobile veliko priznanje in pohvalo od Glavnega štaba NOV in partizanskih odredov Slovenije. Brigade so dobile počitek v Beli krajini.

Takrat smo rekli Beli krajini mala Rusija. V Črnomlju smo doživeli velik in časten sprejem, ki ga nam je pripravilo ljudstvo Bele krajine. To ljudstvo se je zavedalo, da smo zvesti

čuvarji osvobojenega belokranjskega ozemlja. V Črnomlju so nam pripravili miting z različnimi kulturnimi nastopi v bivšem sokolskem domu. V domu smo si ogledali tudi kinopredstavo. Prikazovali so film, kako se poljske divizije borijo proti nemškim četam po napadu na Poljsko. Med nami je bil tudi komandant Glavnega štaba tov. Franc Rozman-Stane. Borci so mu veselo vzklikali: "Živel naš glavni komandant Stane!"

K o n e c

Franc Kopic

xXx

H U M O R

ZANIMIV POGOVOR IZ TOPLIŠKE DOLINE

Pred dnevi sem poslušal pogovor štirih kmetov - gozdnih posestnikov. Eden izmed navzočih je predlagal nakup mrliškega voza, ki naj bi služil za prevoz poslednjih ostankov od Starih žag, Soteske in Gradišča do Sušic.

Ker občina nima denarja za to potrebno prevozno sredstvo, naj bi zbirali prostovoljne prispevke kmetje sami.

Prvi premožni kmet predlaga, da bi iz svojega gozda podaril dve zastavni smreki.

Drugi manj premožni bi podaril eno, tretji pa obljubi dve. Četrty kmet premišlja in naenkrat odgovori: "Jaz pa lesa ne dam! Les bom dajal, drugi se bodo pa vozili!?"

Pogledal sem četrtega kmeta in si mislil sam pri sebi: "Jaz bi daroval celo hosto, samo da se ne bi bilo treba fijkati na mrliškem vozu".

Vlašič Anton

xXx

